

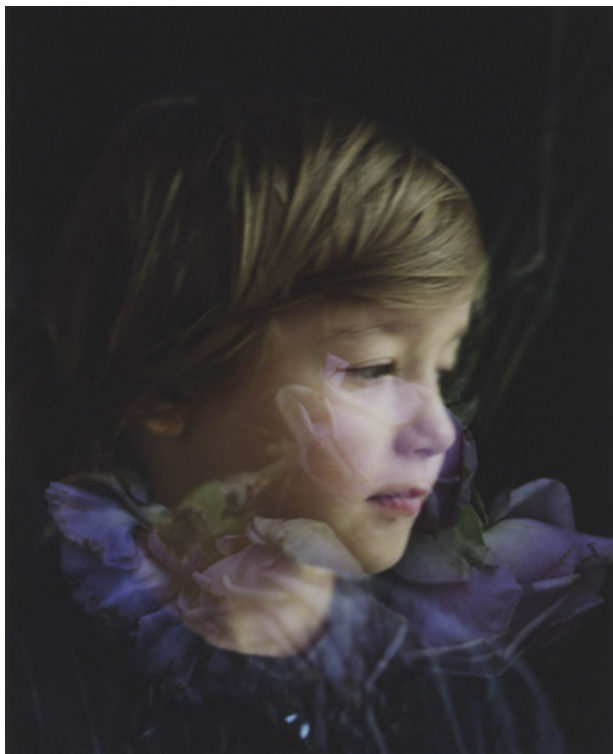
Tavoittelin valokuvan lumoa
Arja Orbinski

Taiteen kandidaatintutkinnon opinnäyte
Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Median laitos
Valokuvataiteen koulutusohjelma
Kevät 2013

Sisällysluettelo

Johdanto	s. 4
Haltioitumisesta	s. 6
Lumosta	s. 8
Sattumasta	s. 11
Prosessista	s. 18
Päätelmiä	s. 23
Lähteet	

Lumimarja ja yhdeksän muuta muotokuvaa

Johdanto

Pohjimmiltaan kandidaatin opinnäytetyössäni on kysymys tunteista, tykkäämisestä ja onnellisuudesta.

Työn lähtökohtana oli aiemmin kuvaamani kaksoisvalotettu muotokuva. Tuossa muotokuvassa toteutui valokuvan lumo. Minä halusin kokea uudelleen kuvan aikaansaamat tunteet toistamalla siinä käytettyjä metodeja.

Kirjallisessa osiossa *Tavoittelin valokuvan lumoa* tarkastelen tunteita, jotka toimivat halun ja tavoittelun taustalla. Pohdin laajemmin valokuvan lumoa, esittelen muutamia kaksoisvalotuksen kanssa työskennelleitä taiteilijoita ja kerron taiteellisen osion *Lumimarja ja yhdeksän muuta muotokuvaa* prosessista. Taiteellisen osion esittelen käsinsidotussa kirjassa.

Osa muotokuvasarjasta tulee olemaan esillä *Salaisuus varjossa* yhteisnäyttelyssä Susanna Kesäsen kanssa 2.5.-19.5.2013 00130Galleryssä, Helsingissä.

Haltioitumisesta

*Tunnustan lainkaan häpeilemättä pohjattoman
välinpitämättömyyteni sellaisia luonnonilmiöitä
tai taideteoksia kohtaan, jotka eivät oikopäättä
aiheuta minussa fyysistä häiriötilaa,
kuin tuntemusta ohimoilla käyvästä tuulenhenkäyksestä,
joka kykenee saamaan aikaan vielä todellisen väristyksen.¹*

Andre Breton² kirjoittaa, että vaikka hän ei ikinä onnistuisi analysoimaan tyhjiin tuon häiriötilan päätekijöitä, hän tietää, että sitä ohjaa yksistään seksuaalisuus. Hän kuvailee miten tunteesta on mahdoton erehtyä: ”On toisinaan kuin olisin eksynyt, ja yhtäkkiä joku tulisi antamaan minulle tietoja itsestäni.” Hän menee vielä pidemmälle julistaessaan kouristavasta kauneudesta, miten se on eroottisen-verhottua, räjähtävän liikkumatonta, maagis-otollista tai sitä ei ole.³

1 Breton 1937, 10

2 Ranskalainen runoilija, kirjailija, surrealismin perustaja ja johtohahmo.

3 Breton 1937, 22

”Oi, miten hieno!” tekee mieleni usein huudahtaa kohdatessani kauniin kuvan. Se on välitön sanallinen reaktioni. Samalla hetkellä elimistössäni tapahtuu paljon: sydämen syke tihenee, rinnassa on pakahtumisen tunne, vatsasta ottaa ja päässä huimaa. Musiikista haltioituminen on vielä kokonaisvaltaisempaa, silloin minusta tuntuu kuin jalat menisivät alta ja minun pitää istua, etten kaadu. On kappaleita jotka saavat minut tuntemaan itseni voittamattomaksi; tunnen valtavaa rakkautta kaikkea kohtaan, eikä minkään toteutuminen tai toteuttaminen tunnu mahdottomalta. Musiikin kohdalla asiaa on tutkittu ja havaittu, että kuunnellessaan lempi-musiikkiaan ihmisen aivoissa erittyy dopamiinia.⁴ Aiemmin tuo aivojen mielihyvään liittyvä välittäjäaine on yhdistetty ruokailuun ja seksiin. Breton taisi olla oikeilla jäljillä etsiessään tuntemustensa lähdeettä.

Yritin selvittää opinnäytetyötäni varten mistä haltioitumisen tunne fysiologisesti johtuu. Asia ei ole niin yksiselitteinen, kuin kaltaiseni maallikko voisi kuvitella, vaan kyse on monen eri tieteenalan ylitäväästä kysymyksestä.

Psykologian opiskelija Sara Lambert vastaa selkeimmin kertomalla fysiologisten muutosten johtuvat siitä, että limbinen järjestelmä (johon kuuluu useita eri aivoalueita, jotka on yhdistetty tunteiden muodostumiseen) on yhteydessä autonomiseen hermostoon (sympaattinen ja parasympaattinen). Lambert jatkaa kertomalla, ettei neurotieteissä ole yksimielisyyttä siitä mistä jokin tunne johtuu ja miten se näkyy aivotasolla fysiologisina muutoksina.⁵

Neurotutkija David Eagleman kirjoittaa miten perimmäiset halut ja viehtymykset on kudottu hermoratojemme uumeniin. Toiset asiat viehättävät enemmän kuin toiset, emmekä tiedä miksi.⁶

4 <http://www.tohtori.fi/?page=1341824&id=3442061> Luettu 18.3.2013

5 keskustelu käyty sähköpostin välityksellä

6 Eagleman 2012, 220

Lumosta

Nykysuomen sanakirjan määrittelee sanan näin

lumo:

1. taikavoima, noitakeinoin aikaansaatu vaikutus, taika.
2. lumous, viehätys (voima), tenho, hurma.⁷

Taiteilija Ulla Karttunen kirjoittaa kuvan taiteen koostuvan pelkästään lumotuista kuvista, sillä vain lumotut kuvat jäävät eloon. Lumon luonteeseen tuntuu kuuluvan, että sitä ei voi selityksin purkaa olemattomiin, kuvan lumousarvo on mystinen suure. Se näyttää viittaavan kuviteltuun, houreeseen enemmän kuin todellisuuteen. Karttunen jatkaa, ettei hän väitä mitään todellisuuden olemuksesta, mutta kuva on aina katsojan kuva, sen merkitys on katsojan sille antama. Katsoja antaa kuvalle merkityksen koko ruumiinsa, energiansa laadun, aivojensa koko assosiaatiovaraston ja kulttuurinsa koko käsitevaraston kautta.⁸

Itselleni valokuvan lumo merkitsee taikaa, kuvaushetkellä tallentuvaa ylimääräistä silausta. Ottaessani kuvaa, tai välittömästi sen jälkeen, minulle tulee tunne jota on vaikea pukea sanoiksi. Tunne on sukua ilolle, se on aavistusta ja toivoa siitä, että aistimani hienous (valo, kohteen olemus, kauneus, epätodellisuus) olisi tallentunut filmille.

Katsellessani muiden kuvia koen lumon olevan yhteydessä niiden kykyyn tuottaa muistoja ja assosiaatioita. Lumoaviin ja mieleenpainuviin kuviin liittyy usein koskettavuus, tunteisiin vetoavuus.

⁷ Nykysuomen sanakirja, 1966 osat III ja IV L-R, 242-243

⁸ Karttunen 1990, 6

Viivi Nieminen, sarjasta *Tutkimusmatkoja ja harharetkiä*, 2008-2011

Heli Barck *Portrait of a lion*, 2007.

Jääkarhun olemus on niin melankolinen, koskettava, samaan aikaan epätodellinen ja tosi. Kuva voisi olla satukirjasta tai se voisi olla unta. Värit ovat haalistuneet, jääkarhu on kellastunut. Koskettavuus luo tarttumapintaa, se tekee kuvasta mieleenpainuvan.

Lumo on kuvan hetkellisyydestä, sen välittämässä kohteen ja katsojan yhteydessä, kontaktissa. Vangittu villieläin lumihangessa on riipaiseva näky. Kuva on yksi kaikkien aikojen lempikuvistani, kuten Karttunen sanoisi, se on jäänyt elämään.

Oli sattumaa, että lumo esimerkkikuvani ovat eläintarhoissa kuvattuja. Analysoidessani kuvia huomasin koskettavuuden tulevan hyvin syvältä ja tunteitteni olevan monenlaisia. Kuvissa on kysymys suurista eksistentiaalisista asioista, kuten elämän arvosta, jokaisen olennon oikeudesta hyvään, lajityypilliseen elämään. Eläintarhat ovat eettisesti ristiriitaisia paikkoja, ne suojelevat lajeja sukupuutolta, mutta tuo suojeltu elämä on vain simultaanista. On jopa esitetty kysymyksiä siitä pitäisikö sukupuuttoon kuolevien lajien antaa vain rauhassa kuolla? Kuuluuko ihmisen puuttua asiaan? Minulla ei ole vastauksia, huomaan myös eksyneeni aiheestani, joten joudun jättämään tämän aiheen tällä erää tähän.

Aloittaessani valokuvan lumon teeman pohtimista minulle tuli yllätyksenä sen subjektiivinen luonne. Verratessa lumoa viehätysvoimaan asia selkiytyi, eiväthän kaikki ihmiset koe samoja asioita viehättävinä. On kuitenkin piirteitä, kuten kauneus, joka näyttäytyy useimmille samanlaisena.

Lehtori Tarja Trygg on pohtinut valokuvan lumoa samannimisessä lisensiaattityössään. Laaja tutkimusaineisto koostuu haastatteluista ja analyyseistä. Trygg kirjoittaa työn johdannossa, että lumon täytyy piillä ihmisen ajatusten, tunteiden ja kokemusten käsittelyssä ja ilmaisussa. Hän kysyy miten mainittuja asioita voidaan esittää valokuvan keinoin taiteessa ja kertoo etsivänsä vastausta teki-jöiltä, joiden kuvissa on jotain puoleensavetävää.⁹ Lisensiaattityön yhteenveto-osiossa Trygg summaa ihmisten olevan onnellisempia, kun heillä on tietoa ja tarvittavia mahdollisuuksia haltioitumisen saavuttamiseksi. Hän jatkaa valokuvan lumon olevan siinä, että se tuo näkyviin sellaista mitä ihmissilmä ei muuten näkisi. Trygg nostaa esiin sattuman:

*”Sattuma on toivottava piristävä lisä,
joka tekee kuvasta entistä lumoavamman.”¹⁰*

9 Trygg 1999, 9

10 Trygg 1999, 294-298

Man Ray *Marquise Casati*, 1922

Maurice Tabard *Tête au chapeau oeil double*, 1929

Wanda Wulz *Io più gatto*, 1932

Sattumasta

Eräs valokuvauksen keino tavoitella sattumanvaraisuutta, yllätyksellisyyttä ja arvaamattomuutta on kaksois- tai päällekkäisvalotus. Termi tarkoittaa tekniikkaa, jossa sama filmiruutu valotetaan kahdesti tai useammin. Kokeilevaa päällekkäisvalotusta on käytetty monen eri kategorian valokuvissa kautta aikojen. Rosalind Krauss mainitsee tekniikan surrealistien valokuvien yhteydessä, mm. Man Raylla ja Maurice Tabardilla on kaksoisvalotettuja muotokuvia.¹¹ Italialaisen kokeellisen valokuvaajan Wanda Wulzin hienossa *Io più gatto* (*Cat and I*) kuvassa kaksi negatiivia on laitettu päällekkäin vasta pimiössä.¹²

11 Krauss 1985, 31

12 Black 2010, 42

Boris Mihailov *Yesterday's sandwich*, 2006

"Oletan katsojien ajattelevan valokuviani tallennettuina unina. Joissain kuvissa on ristiriitainen tunnelma. Kuva kauniista vuoresta muuttuu, kun sen yhdistää toiseen maisemaan, siitä voi tulla ruma. Uskon, että unikuva- maisuus syntyy naiiviudesta, joita kuvissa on. Minulle niissä on enemmän kauneutta kuin todellisuutta"

Boris Mihalovin *Yesterday's sandwich* sarjan kuvat ovat myös kahden valmiin kuvan yhdistelmiä.¹³ Pällekkäiskuvat ovat kuin fragmentteja eriskummallisesta elokuvasta, joka kertoo elämästä entisessä Neuvostoliitossa. Mihailov kertoo tavoitelleensa aluksi idyllistä kauneutta, mutta näkevänsä lopputuloksissa kauneuden lisäksi rumuutta ja tylsyyttä. Kuvien vertauskuvallisuus merkitsi hänelle aikoinaan paljon, myöhemmin sillä ei ollut enää niin suurta merkitystä.¹⁴ Ymmärrän Mihailovin unikuva-ajatuksen, sillä unilta kuvat minunkin silmissäni näyttävät. Kuvien vahvasta tunnelmasta syntyy voimakkaita assosiaatioita. Mieleen tulvii muistoja lapsuudesta, koulusta ja kesälomista.

13 <http://uk.phaidon.com/agenda/photography/picture-galleries/2012/january/16/boris-mikhailov-awarded-spectrum-photo-prize/> Luettu 25.2.2013.

14 Mihailov 2009, 6-7

Fischli & Weiss, *Untitled (Blumen 1/45)*, 1997

*Kukat ovat kauniita,
mutta emme kykene katsomaan niitä täysin viattomalla katseella.¹⁵*

Taiteilijat Peter Fischli ja David Weiss kuvasivat, 1990-luvun lopussa, yhteistyössä kaksoisvalotettuja kuvia kasveista. He kuvasivat vuorotellen samalla kameralla, samalle filmille. Yli vuoden ajan he työskentelivät projektin parissa. Lopullinen *Untitled (Flowers)* sarja koostui sadastayhdestätoista väridiakuvasta.

Lukiessani kuvista törmään yhä uudestaan kysymykseen siitä, kuvasivatko nuo käsitetaiteilijoina tunnetut miehet sarjan ironisesti.¹⁶ Itse katson kukkakuvia niin vilpittömästi, ettei moinen ajatus olisi tullut mieleenkään. Kysymys on ilmeisesti kauneudesta ja kansanomaisuudesta, siitä miten jokin yleisesti kauniina pidetty ei voi olla vakavasti otettavaa taidetta.

15 http://www.frieze.com/issue/article/the_odd_couple/ Luettu 20.2.2013.

16 <http://www.tate.org.uk/context-comment/articles/flowering-new-unreality> Luettu 3.3.2013

Bassos & Burkhart November 26th, 2012

Valokuvaajat Timothy Burkhart ja Stephanie Bassos tekevät yhteistyössä kaksoisvalotettuja kuvia, joita he julkaisevat *People vs. places*-blogissaan.¹⁷ Heillä on kuvien sisällön suhteen selkeä teema, Bassos ottaa kuvia ihmisistä ja Burkhart kuvaa sen jälkeen henkilökuvien päälle paikkoja. Kamerakin on yhteiskäytössä. Metodi on selkeä, kuvansisältö on ennalta tiedossa, mutta lopputulos on silti aina sattumaa.

Yhteistyökuvaus voisi olla mukavaa, täytyy pitää mielessä ja ehdottaa sitä tilaisuuden tullen. Se lisäisi kuvien yllätyksellisyyttä, kun puolet materiaalista olisi aina ennennäkemätöntä. Vielä hausempaa voisi olla, jos yhteistyökumppani asuisi kauempana ja filmi pitäisi lähettää postissa.¹⁸

17 <http://peoplevsplaces.tumblr.com/> Luettu 20.2.2013.

18 Ajatus, joka voi olla vain yleistä postin kaipausta.

Päällekkäiskuvat ovat kiinnostaneet minua pitkään. Ensimmäisen opiskeluvuoden syksyllä 2010, tein mustavalko-vedostuskurssilla omakuvasarjan *Outoja ilmiöitä*. Kuvasin filmille ensin itseäni, sen jälkeen kelasin filmin alkuun ja jatkoin kuvaamalla omakuvien päälle erilaisia elementtejä, joita keittiöstä löytyi. Taustaksi laitoin mustan kankaan, sen tehtävänä oli jättää kuvaan tummia kohtia joiden päällä kohde näkyy selvemmin. Kaksoisvalotuksen käyttö toi kuviin epätodellisuutta, jonka otin innostuneesti vastaan.

Un mondo magico sarjassa, tutkin erilaisia tapoja rikkoa todellisuutta.¹⁹ Yhtenä kokeiluna muutin mallini kaksiulotteisiksi; kuvasin henkilön, teetin kuvat, leikkasin hahmon ääri viivoja pitkin irti taustasta ja lähdin luontoon kuvaamaan tuota paperinukkea. Kuvasin myös muotokuvia ulkona ja lisäsin kuviin piirrettyjä kukkia /kärpässieniä. Paperikuvat leikkasin servieteistä ja liimasin pahville.

19

Metodi, aihe, kohde-kurssi, 2011-2012.

Frances keijujen kanssa.
Elsien ottama kuva vuodelta 1916.

Lähes sata vuotta aiemmin serkukset Elsie Wright ja Frances Griffiths tekivät melkein samoin.²⁰ He leikkasivat lastenkirjasta piirrettyjen keijujen kuvia ja kiinnittivät hahmot hattuneuloilla maastoon. He kuvasivat toisiaan keijujen kanssa. Tarkoitus oli todistaa keijujen olemassaolo, alun perin kuvat näytettiin vain perheelle. Elsien äiti esitteli kuvat pari vuotta myöhemmin teosofien kokouksessa, jossa Sir Arthur Conan Doyle²¹ kiinnostui niistä. Tytöt saivat häneltä kameran, jolla kuvasivat lisää keijuja. Uusiin kuviin tytöt lisäsivät tekniikkatietoja (esim. etäisyys: 1m; valotusaika: 1/50) aitouden vakuuttamiseksi. Doyle kirjoitti vuonna 1922 *The coming of the fairies* kirjan, jonka myötä tytöistä ja heidän keijutodisteistaan tuli kuuluisia. Väitteitä kuvien puolesta ja vastaan esitettiin, asiantuntijat todistelivat kuvien olevan aitoja ja tytöt pitivät kiinni todenperäisyysväitteistään. Ihmisten uskoa on selitetty ensimmäisen maailmansodan jälkeisen ajan ankeudella, johon keijukaiskuvat toivat kaivattua vastapainoa. Valokuvien uskottiin tuolloin olevan tarkkoja todisteita.²²

20 Schmit 2004, 95

21 Kirjailija, joka loi Sherlock Holmesin hahmon.

22 Niinisalo 2004, 175

Keijukaiset ottamassa aurinkoa. 28.8.1920

Vasta vuonna 1984, tuolloin kahdeksankymmentäkolme- ja seitsemänkymmentäseitsemänvuotiaat, serkukset tunnustivat kuvien olleen väärennöksiä, mutta silti he yhä väittivät viimeistä kuvaa aidoksi. Viimeinen kuva on myöhemmin todettu kaksoisvalotetuksi. Tutustuessani tähän serkusten tarinaan ilahduin siitä kovasti. Se on hassu kertomus, jossa yhdistyy leikkiminen, satuolentoihin uskominen ja valokuvan todistusvoima.

Kolmas tapa tavoitella epätodellisuutta oli kokeilla jälleen kaksoisvalotusta. Kuvasin filmille ensin löytökukkia²³ ja viikkoja myöhemmin kuvasin siihen päälle henkilöitä. Olin unohtanut innostuksissani mustan taustan käytön, joten osa kuvista epäonnistui epämääräisyyden takia siinä mitä tavoittelin. Filmiltä löytyi kuitenkin varsinainen helmi – kuva, joka toimii tämän opinäytetyön lähtökohtana. Tuon kuvan herättämät tunteet olivat niin voimakkaat, se puhutteli minua tavalla jonka halusin kokea uudestaan. Kuvassa oli sattuman avulla saavutettua lumoa.

23

Vanhentuneita kukkia, jotka löytyivät kukkakaupan lähistöltä.

Prosessista

Toukokuussa 2012 oli ensimmäinen kandidaatin opinnäytetyöhön liittyvä tapaaminen. Esittelin aiheekseni sattuman käytön valokuvan lumon tavoittelussa. Olin valinnut metodiksi kaksoisvalotuksen, välineeksi Mamiya RB 67 kameran, aiheeksi muotokuvat ja kasvit.

Tuosta lähdin liikkeelle. Kukkia kasvoi kesällä kaikkialla, joten niiden hankkiminen oli helppoa. Hetkittäin minulla oli niistä suorastaan runsaudenpula. Kuvasin innoissani kukkia monelle filmille. Henkilöiden kuvaaminen eteni hitaammin. Minulla ei ollut selkeää käsitystä tulevien mallien lukumäärästä ja aluksi kuvasin jokaisesta vain muutaman ruudun. Seurauksena oli filmien hidas täyttyminen.²⁴

Kehitettyäni ensimmäiset filmit kävi ilmi, että olin ollut turhan luottavainen metodini suhteen. Olin ajatellut sen tuottavan lähes itsestään huikaisevan hienoja kuvia. Olin unohtanut mikä oli lähtökohtakuvasani oleellista. Kuvissani passikuvan kaltaisesti rajatut mallit tuijottivat tiukasti kameraan, kukkaelementit olivat niin vaatimattomia, että niitä hädin tuskin huomaa. Olisin tarvinnut loittorengasta,²⁵ sen avulla kukkien kuvaaminen huomattavasti lähempää olisi onnistunut.

13.8.2012

Minä muistin ihan väärin.

Esikuvani on toisenlainen

kuin suoraan kameraan

katsovat mallini.

Kukat kulkevat kasvojensa yli,

eivät reunusta kuvaa.

Hän on epätarkka, poissaoleva,

katsoo sivulle.

Hieman haaveellinen, herkkä.

Sellaista minun pitää tavoitella!

24 120-filmirullalle mahtuu vain kymmenen kuvaa, mutta minulla oli käytössäni kaksi filmiperä.

25 Loittorengas on valokuvakameran osa, joka asetetaan objektiivin ja kameran väliin. Loittorengas muuttaa objektiivin tarkennusalueetta siten, että objektiivi pystyy tarkentamaan hyvin lähelle, mutta ei pysty ollenkaan tarkentamaan kauas, eli siitä on hyötyä lähikuvauksessa.

Samanaikaisesti tutkin päällekkäiskuvaamista kesäprojektissani *Onnekas sattuma*. Kuvasin kinofilmikameralla kaikkea vastaantulevaa ja itseäni kiinnostavaa. Tärkein tutkimuskohteeni oli sattuma, jonka määrää halusin lisätä.²⁶ Kuvasin jokaiseen ruutuun vähintään kolme kuvaa, sen jälkeen filmi kelaui alkuun ja aloitin saman filmin kuvaamisen uudestaan. Tuloksena oli täysin ennalta-arvaamattomia kuvia, mutta minua vaivasi tunne kadonneista kuvista. Osa kuvista nimittäin hävisi kuvakerrosten alle, niin ettei niistä jäänyt minkäänlaista jälkeä. Kuvasin kolmen kuukauden aikana yli kaksisataa kuvaa. Ajattelin, että niitä olisi ehkä voinut yhdistää opinnäytetyöni kuvasarjaan. Myöhemmin, opinnäytetyön paremmin hahmottuessa, luovuin ideasta.

Kesäprojektin avulla varmistuin päällekkäiskuvien kiinnostavuudesta. Varmistuin myös laitevalinnastani, 120-rullafilmi oli helppo kelata pilkkopimeässä takaisin alkuun. Mamiyan käyttö, isona ja painavana kamerana, oli sopivalla tavalla keskittymistä vaativaa.

26

Canon EOS-1N kameralla on mahdollista kuvata jokainen ruutu 1-9 kertaa.

29.8.2012 Ihmiset jotka tykkäävät olla kuvissa ovat erilaisia kuin he jotka suostuvat kuvaan. Hän ei poseerannut, hän vain oleskeli kameran edessä näyttäen siltä että hänellä on tunnetiloja. Hämmäntävää. Miten jotkut osaavat?

Elokuun lopussa kuvasin kaksoisvalotetun filmin jonka kuvat onnistuivat ja olin hetkellisesti tyytyväinen. Kuvat olivat ensimmäinen onnistunut yritys valokuvan lumon saavuttamisessa. Olin lainannut loittorenkkaan, sen avulla saavutettu mittakaavan muutos kiinnosti minua. Kuvaan tuli epätodellisuutta, kun kukka muuttui henkilöä suuremmaksi. Tuon kuvan hienous oli kummallisuudessa, mutta se ei valitettavasti vastannut tutkimuskysymykseni vaatimuksiin.

Epäonnistuneiden ensimmäisen filmin kuvien lannistamana olin kuvannut neljännelle filmille kolmannenkin kerroksen. Päätin tuolloin liian selkeyden olevan esteenä lumon saavuttamiselle. Kolmannen kerroksen tarkoitus oli tuoda kuviin tekstuuria, rikkoa taustan mustaa pintaa. Kuvasin vesilammikoita, niiden pinnalla kelluvia roskia ja pohjan epämääräistä lietettä. Tuloksena oli vain osittain kuvassa näkyvä sinertävä kalvo.

Aika kului, kuten sillä on tapana. Tammikuun 2013 alussa kuvasin viidennen kaksoisvalotetun filmin. Päätin keskittyä enemmän hyvään muotokuvaan ja siihen, että löytäisin jokaiselle mallille heidän persoonansa sopivan kasvielementin. Mietin henkilöihin sopivia värejä.

Kukkien hankkiminen oli talvella erilaista. Umpihangessa ei kasvanut kuin lumimarjoja.²⁷ Vietin kukkakaupoissa pitkiä aikoja valitsemassa oikeaa lajiketta ja oikeaa yksilöä; kukkia, jotka puhuttelivat minua. Haltioiduin suunnattomasti nähdessäni valtavan pöydän täynnä vaaleanpunaisia ruusubegonioita. Olin ensin kävellyt niiden ohi välinpitämättömästi etsiessäni atsaleaa. Mummoni ikkunalaudalla, lapsuudessani, oli usein lohenpunaisia begonioita, eikä se ollut minusta erityisen kaunis kukka. Tuon hetken magian vallassa ne kuitenkin näyttäytyivät maailman ihastuttavimpina. Valitsin kuviin myös kuivakukkia. Mietin prässättyjä kasvejakin, mutta niiden littana olemus epäilytti minua. Kukkia kuvatessa syvyyserävytydellä on merkitystä, eikä litteässä elementissä ole syvyyttä.

Olin aiemmin kuvannut yhdelle filmille useampaa eri kasvia ja yhtä henkilöä usealle filmille. Nyt yritin keskittyä enemmän. Aloitin järjestelmällisemmän kuvaamisen, tahtiakin oli kiristettävä. En kirjoittanut muistiin mallin sijaintia kuvapinnalla, enkä piirtänyt tähyslasille²⁸ kasvien paikkaa. En halunnut hallita kuvaa siltä osin, koska se olisi vaikuttanut sattumaan. Yllätyksellisyys oli minulle tärkeää. Halusin hämmästyä nähdessäni kuvat.

Luonnonvalossa kuvaavalle talvi ei ole otollisinta aikaa, pystyin kuvaamaan aikataulujen vuoksi vain viikonloppuisin. Muutaman viikon päästä minulla oli onnistuneita kuvia seitsemästä henkilöstä ja yhdestä koirasta. Valitsin mallit fotogeenisyyden perusteella.²⁹ He olivat kaikki minulle tuttuja, enemmän tai vähemmän. Puolet heistä oli malleina minulle ensimmäistä kertaa.

27 *Symphoricarpos albus* – valkolumimarja.

28 Himmeäpintainen lasilevy, johon etsimen kuva muodostuu.

29 Käsite, joka tarkoittaa valokuvauksellista.

Kuvaustilanne itsessään oli nopea ja yksinkertainen. Asetin mustan kankaan mallin taakse, pyysin häntä asettumaan kameran eteen ja olemaan vain. Välillä ohjasin kasvojen ja katseen suuntaa, mutta lähinnä pyysin vain olemaan paikoillaan. Pelkkä oleminen tuotti monia kuvia, joissa malli on hieman poissaolevan ja kaihoisan oloinen. Yritin muistaa ottaa kuvia myös kauempaa, minulla oli taipumus kulkea lähemmäs kohti kuvattavaa, niin ettei kuvien rajauksen suhteen ole lopulta juurikaan valinnanvaraa. Kuvasin koko filmirullan vieraammista ja puoli rullaa tutummista malleista. Tuttuja olisin kehdannut pyytää kuvaan uudestaan.

Kukkien kuvaaminen oli aina mukavaa, välillä minä tosin unohdin jättää tarpeeksi tilaa mallille innostuessani kukista liikaa.

Opinnäytetyöni kuvat ovat kiistatta muotokuvia, vaikka henkilöiden persoonan esiintuominen ei ollut päätavoitteeni.³⁰ Muotokuvan koirasta otin rikkoakseni sarjan kohdeajatusta. Tavoittelin sen avulla monipuolisuutta ja kepeyttä. Koira ei ole minun koira, en ole koskaan omistanut koiraa. Olennaista oli, että se edusti minulle persoonaa.

30

Muotokuva: Näköisyyttä ja muuta luonteenomaisuutta tavoitteleva kuva (piirros, maalaus, veistos, joskus myös valokuva) jostakin henkilöstä. Nykysuomen sanakirja 1966, 548

Prosessin loppuvaiheessa minusta tuntui hetken siltä, etten malttaisi millään lopettaa kuvaamista. Keksin uusia ihmisiä, joita voisin pyytää malleiksi ja ideoin kuvia mielessäni. Ymmärsin kuitenkin aikataulun asettamat haasteet ja lopetin kuvaamisen kymmenennen onnistuneen kuvan jälkeen. Onnistuneella tarkoitin kuvaa, jossa koin olevan tavoittelemaani lumoa. Sattuman käytön takia onnistuneet kuvat olivat usean epäonnistuneen kuvan takana. Kahden kuvan piti olla yhteensopivia ja omat vaatimukset tuntuivat nousevan jatkuvasti tai ne muuttivat suuntaa. Saatuaani kuviin runsautta ja romantiikkaa, olin hetken tyytyväinen kunnes aloin kaipaamaan jotain pelkistetympää.

Muutamasta mallista ehdin ottaa vain epäonnistuneen kuvan. Viimeisen mallin kuvaan olin tyytyväinen vasta kolmannen kuvauskerran jälkeen. Tuo kuva oli vaivannäön arvoinen, pohdin sitä tarkemmin seuraavassa luvussa.

Päätelmiä

Minulla oli lähtökohtakuva, jonka halusin toistaa. Tutkimuskysymyksessäni pohdin valokuvan lumon tietoista tavoittelemista. Opinnäytetyöni taiteellinen osuus, kuvasarja *Lumimarja ja yhdeksän muuta muotokuvaa* on visuaalinen vastaus kysymykseeni.

Katsoessani teoskokonaisuutta huomaan lähtökohtakuvan erottuvan joukosta. En koe saavuttaneeni samaa tunnelmaa sarjan muissa kuvissa, kahdesta kuvasta löydän kuitenkin selvää yhteyttä. Kuudennessa kuvassa on samaa klassisuutta ja maalauksellisuutta kuin ensimmäisessä kuvassakin. Mallin läsnäolo, oikeammin poissaolevuus, on samankaltaista. Sarjan viimeisessä kuvassa on hieman samantapainen sommittelu, mutta mallin olemus on täysin erilainen. Henkilö on läsnä kuvassa, hänen silmissään on määrätietoisuutta. Kaksoisvalotuksen aiheuttama efekti on melko heikko, se ei tuo kuvaan taikuutta. Syy siihen miksi kuva puhuttelee minua enemmän kuin moni muu sarjan kuva, liittyy tunteisiini kuvan mallia kohtaan.

Olen havainnut saman ilmiön näyttäessäni kuvia muille. Tunnelataus vaikuttaa kuvan katsomiseen, mikäli katsoja tuntee kuvan kohteen. Kuva saa osakseen huomattavasti innostuneempaa huomiota. Katsojassa on myös havaittavissa, ellei sitä jopa sanota ääneen, halu omistaa tuo itselle rakasta ihmistä esittävä kuva.³¹

Havainto vie pohdinnan takaisin alkuun, syihin joiden vuoksi haltioituminen tapahtuu. Pohjimmiltaan kysymys on tunteista, tykkäämisestä ja onnellisuudesta.

31 ”Mitään taideteosta ei meidän aikanamme tarkastella samalla tarkkaavaisuudella kuin valokuvaa omasta itsestä, parhaasta ystävästä ja sukulaisista, rakkaimmista henkilöistä” kirjoitti taidehistorioitsija, museonjohtaja ja pedagogi Lichtwark jo vuonna 1907. Sitaatti om luettu Walten Benjamin kirjoituksesta *Valokuvauksen pieni historia*, 1931

Lähdeluettelo

Benayoun, Robert 1989. *Surrealistien nauru*. Gummerus. Jyväskylä.

Benjamin, Walter 1931. *Valokuvauksen pieni historia*. Teoksessa *Kuvista sanoin 2, 1984*. Lintunen, Martti (toim.) Suomen Valokuvataiteen Museon Säätiö. WSOY. Porvoo.

Black, Candice (toim.) 2010. *Ghosts of the black chamber; Experimental, dada and surrealist photography 1918-1948*. Solar Books. Chicago.

Breton, André 2010. *2010. Hullu Rakkaus*. Sammakko. Tallinna.
(Ranskankielinen alkuteos *L'Amour fou*. 1937. Éditions Gallimard.)

Chéroux, Clément & Fischer, Adreas & Apraxine, Pierre & Canguilhem, Denis & Schmit, Sophie (toim.) 2005. *The perfect medium, Photography and the Occult*. Yale University Press. Italy.

Eagleman, David 2012. *Incognito: aivojen salattu elämä*. Avain. Jelgava.

Karttunen, Ulla (toim.) 1990. *Kauneus ja hulluus*. Suomen valokuvataiteen museo. Helsinki.

Krauss, Rosalind 1985. *L'Amour fou - photography and surrealism*. Gross River Press. Hong Kong.

Mihailov, Boris 2009. *Yesterdays sandwich*. Phaidon. China.

Niinisalo, Suvi 2004. *Keijujen lähteillä*. Atenakustannus. Jyväskylä.

Sadeniemi, Matti (päätoim.) 1966. *Nykysuomen sanakirja*. Werner Söderström Oy. Porvoo.

Trygg, Tarja 1999. *Valokuvan lumo. Pragmaattisen taidenäkemyksen valossa – taide kokemuksena*. Taiteen lisensiaattityö. Taideteollinen korkeakoulu. Taidekasvatuksen osasto. Helsinki.

Verkkolähteet:

Bassos, Stephanie & Burkhart, Timothy

<http://peoplevsplaces.tumblr.com/> Luettu 20.2.2013.

Fischli, Peter & Weiss, David

http://www.frieze.com/issue/article/the_odd_couple/ Luettu 20.2.2013.

<http://www.guggenheim.org/new-york/education/school-educator-programs/teacher-resources/arts-curriculum-online?view=item&catid=717&id=6>

Luettu 3.3.2013.

<http://www.tate.org.uk/context-comment/articles/flowering-new-unreality>

Luettu 3.3.2013.

Mihailov, Boris

[http://uk.phaidon.com/agenda/photography/picture-galleries/2012/](http://uk.phaidon.com/agenda/photography/picture-galleries/2012/january/16/boris-mikhailov-awarded-spectrum-photo-prize/)

[january/16/boris-mikhailov-awarded-spectrum-photo-prize/](http://uk.phaidon.com/agenda/photography/picture-galleries/2012/january/16/boris-mikhailov-awarded-spectrum-photo-prize/) Luettu

25.2.2013.

Nature Neurosciencen tutkimus

<http://www.tohtori.fi/?page=1341824&id=3442061> Luettu 18.3.2013.

<http://www.nature.com/neuro/journal/v14/n2/full/nn.2726.html> Luettu

18.3.2013.

Lumimarja ja yhdeksän muuta muotokuvaa

Arja Orbinski

Lumoa kohti kuljin.
Haltioitumista tavoittelin.
Sattuma johdatti minua eteenpäin.
Eksyin välillä, mutta löysin tien takaisin.

Helsinki 2013